

สถานการณ์สวนทุเรียนนนท์

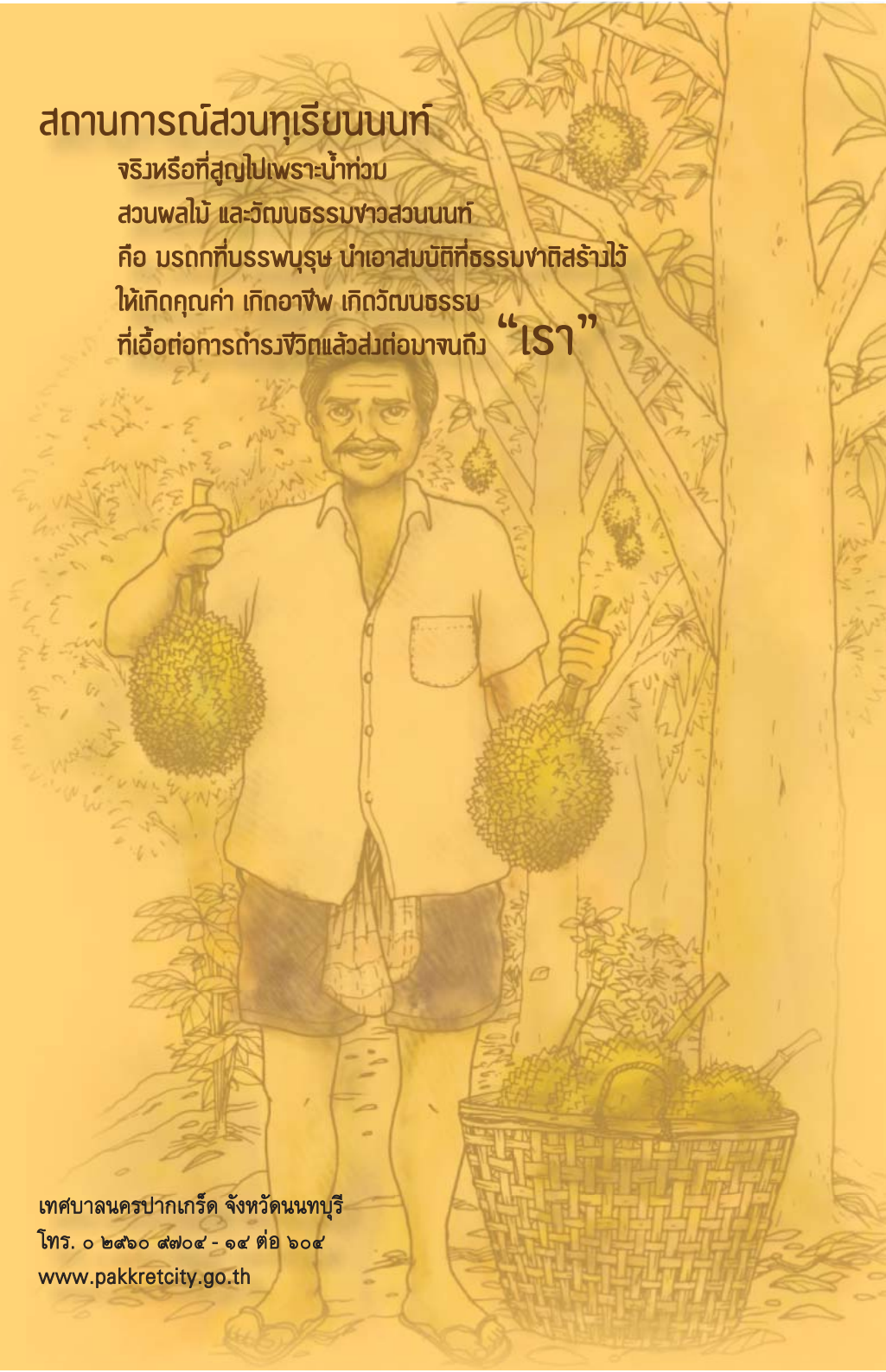
จริงหรือที่สูญไปเพราะน้ำท่วม

สวนผลไม้ และวัฒนธรรมชาวสวนนนท์

คือ บรรดากษัตริย์บรรพบุรุษ นำเอาสมบัติที่ธรรมชาติสร้างไว้

ให้เกิดคุณค่า เกิดอาชีพ เกิดวัฒนธรรม

ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตแล้วส่งต่อมาจนถึง “เรา”

เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

โทร. ๐ ๒๕๖๐ ๘๗๐๔ - ๑๔ ต่อ ๖๐๔

www.pakkretcity.go.th

Durian Nonthaburi

องค์ความรู้ อนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์ ตามแนวพระราชดำริ

(โครงการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี)

ทุเรียน หรือ Durian
มาจากคำว่า Duri
ในภาษาบาเลย์ซึ่งแปลว่า
“หนาม”

เพื่อน้อมนำแนวพระราชดำริลงในพื้นที่ จังหวัดนนทบุรีจึงได้พิจารณาให้เทศบาลนครปากเกร็ดดำเนินการปรับปรุงพื้นที่ ๗ ไร่ ในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี พร้อมจัดประชุมร่วมกับปราชญ์เรียน เกษตรกร และภาคส่วนต่างๆ ในการปรับปรุงสภาพดิน กำหนดพื้นที่สวนทุเรียนนนท์ พิพิธภัณฑสถานบ้าน วิถีและภูมิปัญญาชาวสวนนนท์ และศูนย์เรียนรู้ภายในสวน

โดยการแบ่งพื้นที่ในสวนสมเด็จพระฯ ส่วนที่จะดำเนินการออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ สวนลานทรงปลูก กำหนดให้มีพื้นที่ทรงปลูกทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองนนท์ จำนวน ๓ ต้น บริเวณด้านหน้าโครงการ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์ และร่วมโครงการในการสร้างศูนย์เรียนรู้วิถีและภูมิปัญญาชาวสวนนนท์ ที่จะจัดทำขึ้นในพื้นที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี

ส่วนที่ ๒ สวนพิพิธภัณฑสถานบ้าน จัดทำเป็นพิพิธภัณฑสถานเรือนไทย พื้นที่ประมาณ ๓๐๐ ตร.ม. ในลักษณะศูนย์เรียนรู้ เพื่อเป็นส่วนจัดแสดงวิถีและภูมิปัญญาชาวสวนนนท์ พระราชประวัติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พันธุ์ไม้ประจำของสวนสมเด็จพระฯ ทั้ง ๑๒ ส่วน โดยเทศบาลนครปากเกร็ดเป็นผู้ดำเนินการออกแบบ และจัดทำผังรายละเอียดโครงการ

ส่วนที่ ๓ สวนสวนทุเรียนนนท์ พื้นที่ประมาณ ๓ ไร่เศษ ดำเนินการถมดินในสวนสมเด็จพระฯ โดยใช้ดินจากสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีพร้อมจัดทำเป็นร่องสวน กำหนดพื้นที่ในการปลูกทุเรียนทองหลาง มังคุดและไม้พื้นเมือง จัดทำระบบระบายน้ำ ร่องสวน เพื่อสร้างสวนให้มีลักษณะของสวนทุเรียนนนท์

“ในเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีหลายพันธุ์ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับจังหวัด ทำการศึกษาวิจัยถึงพันธุ์ทุเรียนต่างๆ ว่าพันธุ์ใดเหมาะกับพื้นที่ดินลักษณะใด รวมทั้งดำเนินการฟื้นฟูสวนทุเรียนที่ถูกน้ำท่วม เพื่อเป็นการช่วยเหลือราษฎรเจ้าของสวน และในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี ควรปลูกทุเรียนด้วย”

พระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

สารบัญ

สถานการณ์ทุเรียนนนท์

๑

สวนทุเรียนนนท์

๓

- พื้นที่ปลูก
- สภาพสวน
- พันธุ์ทุเรียนนนท์

การอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์

๖

- รูปแบบการทำสวนทุเรียนนนท์
- วิธีการเก็บเกี่ยวผลทุเรียนนนท์
- วิธีการอนุรักษ์พันธุ์กรรมทุเรียนนนท์
- ระบบนิเวศในสวนทุเรียนนนท์
- การตั้งชื่อพันธุ์ทุเรียน
- ความร่วมมือของชาวจังหวัดนนทบุรี ในการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์

โครงการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี ๑๔

- แผนผังโครงการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์
- การประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินโครงการ
- ระยะการปรับปรุงพื้นที่ ถมดิน และขุดร่องสวน
- ระยะการปลูกไม้แซมร่องสวน และการปลูกต้นทุเรียน
- ระยะการดูแลรักษาต้นทุเรียนปลูกใหม่
- การก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ และลานทรงปลูก

บทนำ

จังหวัดนนทบุรีเป็นแหล่งปลูกทุเรียนมายาวนาน และเป็นแหล่งพันธุ์กรรมสำคัญของพันธุ์ทุเรียน ซึ่งได้ชื่อว่ามีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องคุณภาพ แต่ในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาพันธุ์ทุเรียนและพื้นที่สวนทุเรียนเริ่มสูญหายไป เนื่องมาจากการพัฒนาเมืองที่รุดหน้า การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตชาวสวนและสภาพภูมิอากาศของโลก ยิ่งไปกว่านั้น มหาอุทกภัยในภาคกลางของประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้สร้างความเสียหายรุนแรงต่อพื้นที่สวนทุเรียน โดยเฉพาะทุเรียนพันธุ์ท้องถิ่นหลายพันธุ์ที่เกรงว่าอาจสูญพันธุ์ไปแล้ว

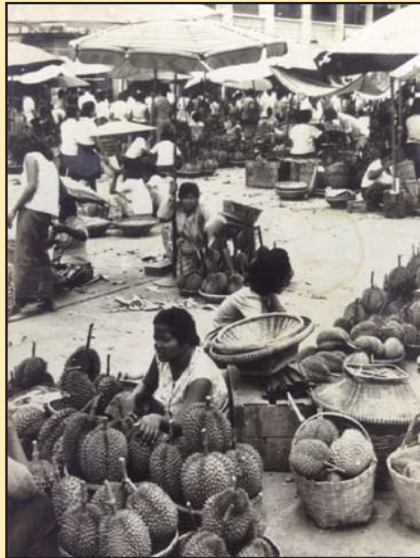
นนทบุรีเป็นแหล่งปลูกไม้ผลเก่าแก่ที่มีหลักฐานอ้างอิงมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และหนึ่งในผลไม้คุณภาพดีของจังหวัดนนทบุรีก็คือ ทุเรียน (Durio zibethinus L.) ซึ่งมีกล่าวถึงในหลายแห่งว่ามีมากมายกว่า ๒๐๐ พันธุ์ มีเอกลักษณ์โดดเด่น เป็นชื่อเสียงของจังหวัดที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้ เพื่อเป็นต้นทุนในการปรับปรุงพันธุ์และพัฒนาผลผลิต รวมทั้งเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม รวมทั้งสภาพภูมิอากาศในปัจจุบัน อันจะส่งผลให้ทุเรียนนนท์ประสบปัญหาและอาจสูญพันธุ์ได้ โดยเฉพาะทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง

โครงการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์จึงจัดทำขึ้นเพื่ออนุรักษ์ทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองนนท์จำนวน ๖๐ สายพันธุ์ ภายใต้วิถีชาวสวนนนท์ด้วยการจำลองพื้นที่สวนนนท์ ยกร่อง ปลูกไม้แซม ลีบก้นกล้าพันธุ์ทุเรียนนนท์มาอนุรักษ์ ภายใต้ภูมิปัญญาของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ รวบรวมเป็นข้อมูลองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ทุเรียนนนท์จากพื้นที่จริง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า และปรับปรุงวิธีการในการปลูกทุเรียนนนท์พันธุ์ต่างๆ ไดต่อไป

เทศบาลนครปากเกร็ด

อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

สถานการณ์ทุเรียนบนบก

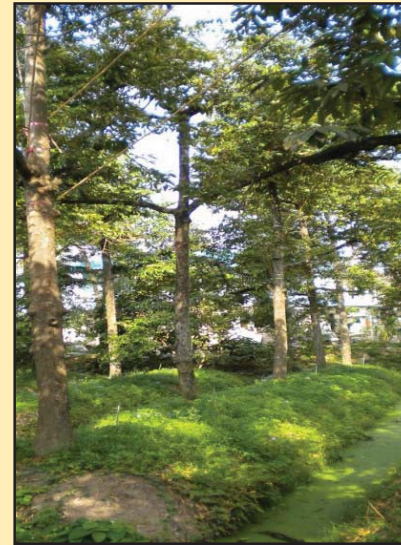

จังหวัดนนทบุรีมีชื่อเสียงเก่าแก่มา

ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาว่าเป็นสวนผลไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งพันธุ์กรรมสำคัญของผลไม้เขตร้อน โดยเฉพาะพันธุ์ทุเรียนซึ่งได้ชื่อว่ามีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านคุณภาพ แม้ว่าจะเคยมีการจำแนกพันธุ์ทุเรียนในประเทศไทยมาก่อนบ้างแล้ว ทั้งด้วยลักษณะสัณฐานวิทยาและเทคโนโลยีชีวโมเลกุล แต่ก็ยังได้พบมีการศึกษาน้อยมาก และยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ในขณะที่เดียวกับการปรับเปลี่ยนสภาพภูมิอากาศซึ่งทำให้ผลผลิตน้อยลง การพัฒนาเมืองที่รุกล้ำเข้าไปทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตชาวสวนขาดช่วงทายาทผู้สืบทอดความรู้ความเข้าใจในการจัดการสวน จนถึงกระทั่งการรื้อทำลายสวนทุเรียน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พันธุ์ทุเรียน

ที่เคยมีหลากหลายเริ่มสูญหายไป การสูญเสียภูมิปัญญา ระบบนิเวศ และทรัพยากรพันธุกรรมจะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งพึ่งพาธุรกิจการเกษตรเป็นหัวใจสำคัญ

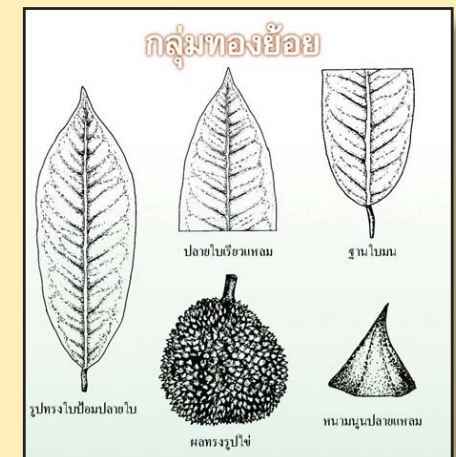
ในจังหวัดนนทบุรีมีพื้นที่ที่มีการปลูกทุเรียนหลากหลายพันธุ์ในหลายตำบลในทุกอำเภอ ได้แก่ อ.เมือง, อ.บางกรวย, อ.บางบัวทอง, อ.บางใหญ่, อ.ปากเกร็ด และ อ.ไทรน้อย โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ต.บางกร่าง ในเขต อ.เมือง พื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีลดลงอย่างต่อเนื่องจาก ๓,๔๕๗ ไร่ ในฤดูกาลผลิต พ.ศ.๒๕๔๙/๕๐ (กรมการค้าภายใน, ๒๕๕๕) เหลือเพียงประมาณ ๒,๙๔๑ ไร่ ในปี พ.ศ.๒๕๕๔ และมหาอุทกภัย พ.ศ.๒๕๕๔ ได้สร้างความเสียหายรุนแรงต่อพื้นที่สวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีที่ปัจจุบันคงเหลืออยู่เพียง ๔๓ ไร่ (ประชาชาติธุรกิจ online, ๒๕๕๕)

พันธุ์ทุเรียนในส่วนแบบดั้งเดิมในท้องถิ่นต่างๆ เช่น ส่วนหลายแห่งในจังหวัดนนทบุรี ได้ผ่านการคัดเลือกโดยเกษตรกรผู้มีประสบการณ์มาเป็นเวลายาวนาน ส่วนที่เก่าแก่บางแห่งอาจมีพันธุ์ทุเรียนมากมายหลายสิบพันธุ์ ซึ่งจัดว่าเป็นฐานพันธุกรรมที่ประเมินค่ามิได้ และควรได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นต้นทุนในการปรับปรุง

พันธุ์ทุเรียนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต

ทุเรียนพันธุ์ปลูกของประเทศไทยจากทั้งหมด ๑๗๔ พันธุ์ เป็น ๖ กลุ่มพันธุ์ คือ กลุ่มบก กลุ่มลง กลุ่มก้านยาว กลุ่มกำป็น กลุ่มทองย้อย และกลุ่มเบ็ดเตล็ด โดยใช้ลักษณะรูปร่างใบ ลักษณะปลายใบ ลักษณะฐานใบ ลักษณะทรงผล และรูปร่างของหนามผล ซึ่งเชื่อว่าเป็นลักษณะที่ค่อนข้างคงที่ ไม่แปรปรวนไปตามสภาพแวดล้อม

กบตาข่าย

กำป็นเปลือก

ทองย้อยอติสร

สวนทุเรียนนนท์

พื้นที่ปลูก

ในปัจจุบันพื้นที่เพาะปลูกหลักของทุเรียนจะอยู่ในแถบภาคตะวันออก และภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ จันทบุรี ระยอง ชุมพร สุราษฎร์ธานี และยังพบพื้นที่เพาะปลูกทุเรียนกระจายตามภูมิภาคต่างๆ อีกด้วย

ประเทศไทยเป็นประเทศหลักที่ส่งออกทุเรียนไปยังตลาดต่างประเทศ เช่น จีน ฮองกง สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย รัสเซีย เนเธอร์แลนด์ ไต้หวัน เป็นต้น

ด้านการค้าของทุเรียนไทยในตลาดโลกพบว่าประเทศไทยส่งออกทั้งทุเรียนสดและทุเรียนแปรรูปต่างๆ เช่น ทุเรียนกวน ทุเรียนอบแห้ง ทุเรียนที่ส่งออกนั้น ส่วนใหญ่มาจากพื้นที่ผลิต

ในแถบจังหวัดจันทบุรี ชุมพร เป็นหลัก ส่วนการบริโภคภายในประเทศก็มาจากแหล่งผลิตในหลายๆ พื้นที่พบว่าพันธุ์หมอนทองมีปริมาณร้อยละ ๖๕ ของผลผลิตทุเรียนทั้งหมด เป็นพันธุ์ที่นิยมทั้งตลาดในและต่างประเทศ สำหรับตลาดภายในประเทศยังพบว่ายังมีอีกหลายสายพันธุ์ที่เป็นการต้องการของตลาดไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ชะนี ก้านยาว หรือกระดุม

พื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีเป็นส่วนขนาดเล็กมีพื้นที่ถือครองไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่ในจังหวัดอื่นๆ เช่น จันทบุรี ระยอง ตรัง

นอกจากนี้พื้นที่ปลูกรวมของจังหวัดนนทบุรีทั้งหมดก็มีปริมาณน้อยเช่นกัน ทำให้ปริมาณผลผลิตของจังหวัดนนทบุรีมีน้อยมากเพียงประมาณ ร้อยละ ๐.๑ ของปริมาณผลผลิตทั้งประเทศ

สภาพสวน

ในจังหวัดนนทบุรีเป็นสภาพสวนแบบยกร่องขนาดเล็กประกอบด้วยหลายร่องในแต่ละขนาด ซึ่งทุร่องสวนจะมีร่องน้ำที่ออกแบบให้เชื่อมโยงถึงกันหมด และเชื่อมต่อไปยังลำรางสาธารณะรอบๆ แปลงปลูก(ชนิด) ซึ่งลำรางสาธารณะขนาดเล็กนี้ นอกจากจะใช้เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสมกับความต้องการของต้นทุเรียนและสภาพแวดล้อมแล้ว ยังใช้เพื่อเป็นแนวแบ่งพื้นที่สวนอีกด้วย ดังนั้น ในสภาพดินของจังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่ม มีระดับน้ำใต้ดินสูงเป็นดินเหนียวที่มีการระบายน้ำไม่ดี ซึ่งทำให้การปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีจำเป็นต้องทำโคก เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการดูน้ำให้แก่ต้นทุเรียน และมีการขยายขนาดโคกทุกปีเพื่อให้ต้นทุเรียนมีพื้นที่สำหรับการดูน้ำ และธาตุอาหารมากเพียงพอต่อความต้องการของต้นทุเรียนที่เพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดการทำสวนที่เป็นภูมิปัญญาสะสมมานั้น สอดคล้องกับลักษณะความต้องการของต้นทุเรียน มีการปรับสภาพแวดล้อมในระบบดินให้เหมาะสม

แนวคิดการจัดการทำสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีในภาพรวมจะเหมือนกัน คือ จะต้องบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสม โดยต้องปลูกต้นทุเรียนบนร่องสวนที่มีการยกโคก และทำร่องน้ำเพื่อควบคุมระดับน้ำใต้ดินให้มีปริมาณน้ำและมีการถ่ายเทอากาศภายในบริเวณโคกสัมพันธ์กับสภาพฟ้าอากาศ ปริมาณน้ำฝนและฤดูกาล ดังนั้น จะให้ความสำคัญกับการระบายน้ำออกจากโคกดินอย่างรวดเร็ว ด้วยการทำแนวน้ำไหลออกบริเวณรอบโคกปลูก และการควบคุมระดับน้ำในร่องน้ำ ให้ต่ำกว่าระดับพื้นดินบนร่องสวนเสมอ ด้วยการทำประตูกันทางเชื่อมที่ติดต่อกับลำรางสาธารณะ และติดตั้งระบบปั๊มเพื่อสูบน้ำเข้าหรือดูน้ำออกร่วมกับประตูน้ำ

การให้ปุ๋ยของสวนในจังหวัดนนทบุรี จะเน้นความสำคัญของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์หมัก จากใบทองหลางและดินโคลน การปลูกบนโคก จะต้องขยายพื้นที่ดินสำหรับการหาธาตุอาหาร ของรากทุเรียน จึงต้องเพิ่มปริมาณพื้นที่ราก โดยการขยายโคก ภูมิปัญญาชาวสวนที่สั่งสมมา จึงใช้เทคนิคการลอกท้องร่องเป็นงานประจำทุกปี เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

สภาพฟ้าอากาศในสวนจังหวัดนนทบุรี เช่น อุณหภูมิสูงในฤดูร้อน ชาวสวนสมัยโบราณ มีกุศโลบายในการแก้ปัญหาโดยการปลูกทุเรียน ร่วมกับต้นทองหลาง ซึ่งพืชชนิดนี้จะมีสารเจริญเติบโตเร็ว มักพบว่าปลูกอยู่ริมร่องน้ำ ซึ่งไม่ได้แย่งพื้นที่การรับแสงของต้นทุเรียน แต่จะช่วยพรางแสงให้แก่ผลทุเรียนได้ จึงเป็นประโยชน์อีกด้านหนึ่งของพืชชนิดนี้

พันธุ์ทุเรียนนนท์

สวนของจังหวัดนนทบุรีมีพันธุ์ทุเรียน ในแต่ละสวนเป็นพันธุ์การค้าเพียง ๑-๒ พันธุ์ และมีปริมาณต้นต่อพันธุ์ไม่มากนัก ในแต่ละสวน ยังมีทุเรียนพันธุ์อื่นๆ อีกหลากหลายสายพันธุ์ ปลูกอยู่ร่วมกันในจำนวนน้อย เพียง ๑-๒ ต้นต่อพันธุ์ ประกอบกับพื้นที่ผลิตของเกษตรกรแต่ละราย มีปริมาณน้อยเพียง ๒-๑๐ ไร่ ปริมาณผลผลิต ที่เก็บเกี่ยวจากต้นในแต่ละครั้งไม่มากนัก ประกอบกับชาวสวนจะเก็บผลผลิตก็ต่อเมื่อ

ทุเรียนแต่ละผลแก่เท่านั้น ทำให้ต้องใช้แรงงาน เก็บเกี่ยวทุกวัน ซึ่งแหล่งปลูกทุเรียนของจังหวัด นนทบุรี อยู่ใกล้ตลาดกรุงเทพฯที่มีการคมนาคม สะดวกมาก ประกอบกับมีการประชาสัมพันธ์ โดยเน้นการขายทุเรียนพันธุ์อนุรักษ์ ซึ่งเป็นพันธุ์ ที่มีปริมาณผลผลิตน้อยที่ไม่ใช่พันธุ์การค้า เหมือนเขตปลูกทุเรียนในภาคอื่นๆ เป็นการดึงเอา จุดเด่นของพันธุ์ทุเรียนนนท์ออกมา ทำให้แนวทางการตลาดเปลี่ยนไป ราคาผลผลิตทุเรียนจากนนทบุรี จึงพลิกกลับมามีราคาสูงและเป็นที่ต้องการ ของลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูงมาก จนกลายเป็นระบบ การตลาดที่ชาวสวนเป็นผู้กำหนดราคาเอง และทำให้วิถีการปลูกทุเรียนของจังหวัดนนทบุรี มีความมั่นคงได้

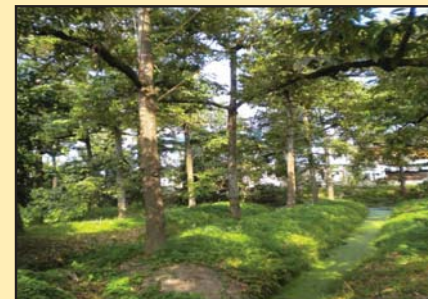

ภูมิปัญญาในการทำสวนของชาว ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมานั้น เป็นวิธีการปลูกพืช ที่ผ่านการปรับเปลี่ยนมาอย่างยาวนานให้สอดคล้อง กับสภาพแวดล้อมทั้งในระดับใต้ดินและเหนือดิน ทั้งมีความเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมรอบต้นพืช ตามการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลในรอบปี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับความต้องการ และลักษณะนิสัยการเจริญเติบโตของทุเรียน ได้อย่างลงตัว พิถีพิถัน และเอาใจใส่ อันถือเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากการปลูกทุเรียนในภาค อื่นๆ ของประเทศไทย

การอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์

๑. รูปแบบการทำสวนทุเรียนนนท์

การทำสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีนั้น นิยมทำกันแบบยกร่อง เพราะเป็นที่ราบลุ่มริม แม่น้ำ ลำคลอง แตกต่างจากการปลูกทุเรียนใน พื้นที่อื่น การปลูกทุเรียนนนท์นิยมเตรียมหลุม ปลูกแบบยกโคกให้สูงจากพื้นดิน ถึงแม้ว่าจะ ยกร่องสวนอยู่ล็กก็ตาม แต่การยกโคกนี้ไม่ได้ เอาดินที่อื่นมาทำโคก เพียงแต่เอาดินตรงบริเวณ ที่ต้องการจะปลูกทุเรียนนั้นมาพูนให้สูงเป็นโคก การยกโคกเพื่อระบายน้ำออก เมื่อฝนตกหรือ เวลารดน้ำจะได้ไม่ท่วมขังและการถ่ายเท อากาศดีขึ้น เพราะดินในจังหวัดนนทบุรีที่ทำสวน ทุเรียนเป็นดินเหนียว การระบายน้ำในสวนจึงมี ความสำคัญมาก นอกจากการระบายน้ำที่ดีแล้ว การทำร่องสวนนี้ ยังสามารถใช้กักเก็บน้ำในช่วง ฤดูแล้งได้ด้วย ถึงแม้ว่าทุเรียนจะไม่ใช้พืชที่ชอบน้ำ แต่กักขังน้ำไม่ได้ เนื่องจากระบบรากของทุเรียน ไวต่อการเปลี่ยนแปลงของน้ำมาก ไม่ว่าจะเป็น การขาดน้ำ การได้รับน้ำมากเกินไป หรือแม้กระทั่ง ค่าความเค็มของน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป ล้วนแต่ส่งผล

ต่อต้นทุเรียนได้อย่างรวดเร็ว (สำนักงานเกษตร จังหวัดนนทบุรี, ม.ป.ป.; กรมวิชาการเกษตร, ๒๕๔๗)

การดูแลทุเรียนตั้งแต่เริ่มปลูกนั้นต้อง ดูแลเอาใจใส่อย่างละเอียดทุกขั้นตอน ชาวสวนนนท์ หลายคนกล่าวว่า “การปลูกทุเรียนของสวนนนท์ เหมือนกับมีลูกอ่อน ต้องการการดูแลเอาใจใส่ ยิ่งกว่าทารกเสียอีก” ชาวสวนนนท์ต้องเข้าสวน ทุกวัน เพื่อดูแลทุเรียนทุกต้นอย่างทั่วถึง รวมถึง พรรณไม้อื่นในสวนที่ปลูกแซมร่องสวน ไม่ว่าจะเป็น มังคุด มะไฟ มะม่วง มะปราง กัลยาร พลุ พริกไทย และพืชพรรณอื่นๆ อีกมากมาย แต่จะมีไม้ยืนต้น อีกชนิดหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในสวนทุเรียนนนท์ คือ **ทองหลาง** เป็นต้นไม้ที่ปลูกไว้แซมร่องในสวน ทุเรียนนนท์ เพื่อเป็นร่มเงาให้กับต้นทุเรียนปลูกใหม่ เป็นค้ำให้กับพริกไทยและพลู

ทองหลางยังเป็นพืชตระกูลถั่วที่มีส่วน ช่วยบำรุงให้ดินดี โดยเฉพาะเมื่อใบทองหลาง ร่วงหล่นลงมาจะเป็นปุ๋ยธรรมชาติให้แก่ ต้นทุเรียนในสวน และการย่อยสลายอย่างช้าๆ ของใบทองหลางจะทำหน้าที่ในการเพิ่มช่องว่าง ในดินได้เป็นอย่างดี ส่งผลโดยตรงกับโครงสร้าง ของดิน ทำให้ดินที่แน่นเหนียว โปร่งและระบายน้ำ ได้ดีขึ้น

ปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามามีบทบาทกับมนุษย์ในเรื่อง รวมถึงการทำสวน ชาวสวนนนท์เพียงแต่นำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้บ้าง แต่ก็ยังคงใช้วิธีที่ทำกันมาแต่โบราณในสวนราชาไม้ผลของพวกเขา เช่น การรดน้ำ แม้จะมีระบบน้ำแบบสปริงเกอร์ ระบบน้ำหยด ที่ช่วยให้การทำสวนง่ายขึ้น ชาวสวนก็มีการวางระบบน้ำเพื่อทุนแรงบางส่วนเท่านั้น แต่ก็ยังคงใช้เครื่องรดน้ำด้วยแรงงานในทุกสวน เพื่อให้แน่ใจเรื่องการควบคุมปริมาณน้ำของต้นทุเรียนได้อย่างแม่นยำในทุกระยะตั้งแต่บำรุงต้น ออกดอก ติดผล จนถึงเก็บเกี่ยว

หรือแม้แต่การเพิ่มผลผลิตให้กับต้นทุเรียน การตัดดอกของทุเรียนในจังหวัดอื่นๆ สามารถเพิ่มผลผลิตให้กับทุเรียนเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะมีบางส่วนในจังหวัดนนท์บุรีทำการตัดดอก ก็ต้องมีการเลือกจับคู่พันธุ์ที่เหมาะสมในการตัด และมีการตัดผลส่วนเกินออกเพื่อบำรุงผลให้สมบูรณ์ที่สุด และต้องใช้เทคนิคและประสบการณ์เฉพาะบุคคล จึงจะทำให้ผลผลิตออกมาสมบูรณ์ เพราะชาวสวนส่วนใหญ่เชื่อว่าการตัดดอกทำให้ผลทุเรียนไม่มีคุณภาพและไม่อร่อย จึงนิยมให้มีการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ โดยอาศัยค้างคาวเป็นตัวช่วยผสมเกสรตามแบบฉบับดั้งเดิม แต่ในปัจจุบันมีการเลี้ยงชันโรงไว้ในสวนเพื่อช่วยผสมเกสรอีกแรง แต่ก็ยังนับว่าเป็นวิถีทางธรรมชาติ

๒. วิธีการเก็บเกี่ยวผลทุเรียนนนท์

การเก็บทุเรียนโดยทั่วไป แบ่งเป็น ๒ วิธี คือ ปล่อยให้หล่นเองตามธรรมชาติและการตัดผลสำหรับทุเรียนพื้นบ้านที่เนื้อไม่ติ เป็นทุเรียนปลูกจากเมล็ด ต้นสูงเรียกว่า “ทุเรียนโบราณ” หรือต้นสูงเกินไป ส่วนการตัดผลมักใช้กับทุเรียนพันธุ์ดีทั่วไปทำให้ขายได้ราคาดี

แต่กับทุเรียนนนท์ทุกผล ใช้วิธีการตัดเพียงอย่างเดียว เนื่องจากทุเรียนนนท์นั้นขายดีราคาต่อผล โดยมีความสมบูรณ์และสวยงามเป็นอีกหนึ่งเกณฑ์ในการประเมินราคา ดังนั้น การตัดผลทุเรียนจะตัดวิธีใดก็ได้ ให้ทุเรียนได้รับการกระทบกระเทือนน้อยที่สุด เมื่ออายุการเก็บเกี่ยวผลผลิตนับตั้งแต่ดอกบานครบกำหนดเวลาแล้ว ชาวสวนจะต้องทำการตรวจสอบความแก่ของทุเรียนแต่ละผลเสียก่อน โดยบางส่วนจะทำการสุ่มตัดทุเรียนลงมา ๑ ผล เพื่อดูว่าแก่เต็มที่หรือยัง ถ้าแก่แล้วจะทยอยตัดเพื่อจำหน่าย แต่หากยังไม่แก่พอ ชาวสวนจะมีประสบการณ์ในการคาดคะเน

ว่าอีกกี่วัน ทุเรียนรุ่นเดียวกันนี้จะสามารถตัดได้หรือบางส่วน ชาวสวนจะปีนขึ้นต้นทุเรียนเพื่อใช้นิ้วติดฟังเสียงทุเรียนพลุนั้นๆ ว่าแน่นหรือหลวม

และมีอุปกรณ์ ได้แก่ มีด เชือก รอก ตะกร้า มีดติดปลายไม้รวก ตะกร้ารองรับสำหรับสอยผลทุเรียน ปลายกิ่ง เป็นต้น

การตัดผลทุเรียนจะเริ่มจากการผูกมิดไว้กับปลายไม้ไผ่หรือไม้รวก แล้วใช้เชือกที่มีรอก (เกี่ยวกิ่ง) ปลายเชือกผูกเป็นปมแล้วพันขึ้นต้นทุเรียนได้ปลิง ให้ปมขัดกับเชือกที่จะโรยลงมาสู่พื้นดิน (หลังร่องสวน) แล้วเชือกจะคลายหลุดเองไม่ต้องแก้มิด โดยมีใบตองรองผลทุเรียน หรือบางส่วนอาจไม่ใช้เชือกพันขึ้น แต่อาจใช้ตะกร้ารองผลไว้แล้วโรยลงมา ซึ่งแต่ละสวนจะมีวิธีที่แตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย ตามความถนัดของแต่ละสวน (เกษม, ๒๕๕๗)

ทุเรียนพันธุ์กระดุม อีลวง ที่ตัดมาแล้วจะต้องสุกไม่เกิน ๓ คืน (๓ วัน) ส่วนพันธุ์ชะนีสาวชม (สาวราชเนตร) ตัดมาแล้วจะต้องสุกไม่เกิน ๔ คืน พันธุ์ก้านยาวตัดมาแล้วจะต้องสุกไม่เกิน ๔ คืน (หากปล่อยให้แก่เกินไปจะห้าว) พันธุ์หมอนทอง ตัดมาแล้วจะต้องสุกไม่เกิน ๕ คืน ข้อสังเกตทุเรียนที่ตัดมาควรตีกลองสุมไว้ ไม่ควรเอาผ้าคลุมเพราะจะทำให้ชื้นเน่าและปลิงหลุด ทุเรียนสวนเวลาจำหน่ายต้องมีปลิงติดอยู่กับชั้วเวลาสุกแล้วปลิงจะยังไม่หลุด จึงถือว่าทุเรียนที่ตัดมาได้คุณภาพ

๓. วิธีการอนุรักษ์พันธุกรรมทุเรียนนนท์

จังหวัดนนทบุรีที่ได้ชื่อว่าเป็นถิ่นฐานเกษตรกรรมชาวสวนผลไม้ที่เก่าแก่ ดินดี มีชื่อในเรื่องผลไม้มานานานิด โดยเฉพาะทุเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เป็นที่นิยมของผู้บริโภคและสามารถทำรายได้ให้เจ้าของสวนเป็นจำนวนมาก แต่จากเหตุการณ์น้ำท่วม ในหลายๆ ปีที่ผ่านมาและน้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ สวนทุเรียนนนท์ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก

ด้วยชาวสวนหลายคนเป็นผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่าร่างกายยังแข็งแรงดี แต่การทำสวนก็นับเป็นงานหนักเกินกว่าที่จะเริ่มต้นใหม่ได้เหมือนตอนที่อายุยังน้อย บางส่วนที่ลูกหลานรับช่วงต่อกันนับว่าเป็นโชคดี แต่บางส่วนที่ลูกหลานละทิ้งการทำสวนก็ต้องเปลี่ยนอาชีพ เนื่องจากการปลูก

ทุเรียนขึ้นมาใหม่ต้องใช้เวลา ๔-๗ ปีเลยทีเดียวกว่าทุเรียนเหล่านั้นจะกลับมาให้ผลผลิตอีกครั้ง และมีส่วนอีกจำนวนมากที่ถูกกรูล่า โดยการขยายที่อยู่อาศัยและชุมชน ด้วยราคาที่ดินที่สูงมากเป็นเหตุผลที่ทำให้หลายคนตัดสินใจขายที่ดินสวนจึงเป็นอีกสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้ประชากรทุเรียนลดลงอย่างรวดเร็ว ทุเรียนที่เหลืออยู่ในจังหวัดนนทบุรีจึงกลายเป็นผลไม้หายาก

การสูญหายของพันธุกรรมทุเรียนของจังหวัดนนทบุรี จึงเป็นเหตุที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชปรารภถึงการเสด็จพระราชดำเนินผ่านทางจังหวัดนนทบุรี ซึ่งพระองค์ทอดพระเนตรเห็นพันธุ์ไม้เก่ายังมีอยู่มากบางพันธุ์อาจยังคงมีลักษณะดีอยู่ เช่น ทุเรียน แต่สวนเหล่านั้นกำลังจะเปลี่ยนสภาพไป จึงทรงห่วงว่าพันธุ์ไม้เหล่านั้นจะหมดด้วย เป็นผลให้พันธุกรรมพืชจังหวัดนนทบุรีอยู่ในแผนงานของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)

กองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีได้ดำเนินงานร่วมกับ อพ.สธ. โดยปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้สำรวจและเก็บข้อมูลพันธุ์ทุเรียนใน ๖ อำเภอ ของจังหวัดนนทบุรี ทั้งสิ้น ๔๙ พันธุ์ โดยในช่วงเกิดมหาอุทกภัยปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้มีการตัดยอดกิ่งพันธุ์ ๓๐ พันธุ์ไปเก็บรักษาพันธุ์กรรมที่ศูนย์พืชสวนจันทบุรีสำหรับนำมาขยายพันธุ์ที่นนทบุรี เมื่อผ่านพ้นวิกฤตการณ์น้ำท่วมไปแล้ว เพื่อให้ทุเรียนนนท์ยังคงอยู่ต่อไป

๔. ระบบนิเวศในสวนทุเรียนนนท์

สวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีเป็นถิ่นของการพัฒนาระบบนิเวศวิทยาทางการเกษตร โดยอาศัยความกลมกลืนของทรัพยากรกายภาพ (Physical resource) ทรัพยากรชีวภาพ (Biological resource) คุณภาพชีวิต (Quality of life) และคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ (Human-usevalue) ส่งผลให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชาวสวนนนทบุรีที่มีความประณีตในการทำสวน การดำเนินวิถีชีวิตการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกันโดยมีพื้นฐานของการดูแลรักษาพันธุ์ทุเรียนกว่า ๑๐๐ พันธุ์ คุ คลอง ร่องสวน วัด และชุมชนเป็นสำคัญ

แต่เมื่อเกิดนโยบายให้จังหวัดนนทบุรีเป็นเขตที่อยู่อาศัย รองรับการพัฒนาของกรุงเทพมหานคร จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงของสวนทุเรียนขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง ๔ ด้านข้างต้นเสียสมดุลไป (เกษม และ วิมลศรี, ๒๕๕๔; กิตติและคณะ, ๒๕๕๖)

นนทบุรีตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง เป็นที่ราบตะกอนน้ำท่วมถึง เพราะได้รับอิทธิพลมาจากน้ำเหนือ ที่หอบตะกอนดินและแร่ธาตุหลากมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นดินจึงเกิดขึ้นมาจากการทับถมของดินตะกอนแม่น้ำ การทำสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี ต้องยกร่องเพราะอิทธิพลจากน้ำขึ้นน้ำลง สวนผลไม้ในจังหวัดนนทบุรีมักจะอยู่ติดต่อกันเป็นบริเวณกว้าง เชื่อมต่อกันโดยร่องสวนจากแถบพื้นที่ริมแม่น้ำลำคลอง ความต่อเนื่องของพื้นที่ริมฝั่งตัดแปลงโดยชาวสวนที่มีประสบการณ์ในการทำทรัพยากรรอบบ้านมาสร้างประโยชน์แบบยั่งยืนอย่างแท้จริง (เกษม, ๒๕๕๗)

ความอุดมสมบูรณ์ของดินและคุณภาพน้ำจากผลการตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารพืชในดินพบว่าดินในพื้นที่ทำการเกษตรของจังหวัดนนทบุรีมีลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวเป็นส่วนใหญ่ โดยมีค่า pH ของดิน ๕.๒-๖.๖ มีปริมาณอินทรีย์วัตถุในระดับปานกลางถึงสูง มีธาตุฟอสฟอรัสและโพแทสเซียมในดิน อยู่ในระดับสูงถึงสูงมากและมีธาตุแคลเซียมและแมกนีเซียมสูง ส่วนคุณภาพน้ำนั้น พบว่า มีค่า pH อยู่ในช่วง ๖.๘-๖.๙ ค่า EC อยู่ในช่วง ๐.๕๒-๐.๖๕ dS/m และมีค่าไบคาร์บอเนต (HCO-๓) อยู่ในช่วง ๒.๘๖-๓.๖๔ meq/liter (กิตติพงษ์และคณะ, ๒๕๕๐)

ระบบนิเวศที่เกิดจากความหลากหลายของพืชปลูกภายในสวนทุเรียนเมืองนนท์ ล้วนมีเหตุผลในการเลือกปลูกของชาวสวนที่สืบทอดภูมิปัญญามาตั้งแต่สมัยโบราณ ต้นไม้แต่ละต้นจะเอื้อประโยชน์ให้แก่กันเองภายในสวน ถึงแม้ทุเรียนจะเป็นพันธุ์ไม้หลัก

แต่ไม้อื่นๆ ก็มีบทบาทสำคัญทั้งสิ้น เช่น การปลูกมะพร้าวกันลม การปลูกไผ่ลดอุณหภูมิในสวน การปลูกมะไฟเพื่อให้ส่วนปลอดตัวพืช และปลูกต้นทองหลางไว้ในสวนทุเรียนนั้นเป็นไม้ที่เลี้ยงนอกจากจะปลูกไว้เพื่อบังแดดบังลมแล้ว ใบทองหลางซึ่งเป็นพืชตระกูลถั่ว เมื่อใบร่วงหล่นลงสู่ท้องร่อง ย่อยสลายในท้องร่องแล้ว นำมาใช้เป็นปุ๋ยทุเรียนได้อย่างดีและช่วยเพิ่มความโปร่งของดิน

หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว จะเริ่มลอกท้องร่อง ใบไม้ที่เน่าเปื่อยและซีเอนในท้องร่องจะเป็นปุ๋ยชั้นดี นอกจากนี้ต้นทองหลางยังใช้เป็นค้ำยันดีสำหรับพริกไทยสวน ที่ชาวสวนปลูกเพื่อสร้างรายได้ระหว่างรอการเก็บเกี่ยวผลทุเรียน (www.dailynews.co.th/Content/Article) นอกจากนี้ยังปลูกพืชผักสวนครัวไว้คลุมดินบนสันร่องที่ว่างหรือแถมร่อง นอกจากจะเอาไว้ใช้ในครัวเรือนแล้ว ยังสามารถเก็บขายเป็นรายได้เสริมอีกด้วย (อังกาบ, ๒๕๔๗; เกษม, ๒๕๕๗)

๕. การตั้งชื่อพันธุ์ทุเรียน

การตั้งชื่อพันธุ์ทุเรียนของชาวสวนสามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑ ตั้งชื่อตามลักษณะภายนอก

การตั้งชื่อพันธุ์ทุเรียนตามลักษณะภายนอกของผลที่มีรูปร่างลักษณะที่เห็นได้อย่างเด่นชัด ทุเรียนที่จัดอยู่ในประเภทนี้ เช่น พันธุ์ตะเข้ อีบาตร หอยโข่ง พักทอง เป็นต้น

พันธุ์กบ: ลักษณะของผลทุเรียนเมื่อวางอยู่จะมีรูปร่างเหมือนกบ

พันธุ์ก้านยาว: ความยาวของก้านผลจะมากกว่าทุเรียนพันธุ์อื่นอย่างชัดเจน

๕.๒ ตั้งชื่อตามลักษณะภายใน

ชาวสวนจะเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกับลักษณะสีเนื้อผลภายในของทุเรียนที่เห็นเด่นชัด เช่น

พันธุ์สารภี: เนื้อของทุเรียนมีสีเหลืองเข้มคล้ายสีดอกสารภี

พันธุ์กะเทย: ทุเรียนพันธุ์นี้มีเนื้อมากแต่เมล็ดลีบ

พันธุ์พวงมณี: เนื้อของทุเรียนมีสีเหลืองคล้ายสีดอกพวงมณี

๖. ตั้งชื่อทุเรียนพันธุ์เดิมผสมกับชื่อผู้เพาะ

การตั้งชื่อตามลักษณะของผลทุเรียนมีความยากลำบาก เมื่อทุเรียนพันธุ์ต่างๆ มากขึ้น จึงทำให้มีการตั้งชื่อพันธุ์ทุเรียนโดยการตั้งชื่อพันธุ์เดิมเป็นชื่อต้นและตามด้วยชื่อผู้เพาะ เช่น

พันธุ์ก้านตาแพ: ทุเรียนที่เกิดจากการเพาะพันธุ์ทุเรียนก้าน ซึ่งมีนายแพเป็นผู้เพาะพันธุ์ใหม่ได้

พันธุ์กบพลเทพ: ทุเรียนที่เกิดจากการเพาะพันธุ์ทุเรียนกบ ซึ่งมีเจ้าคุณพลเทพเป็นผู้เพาะพันธุ์ใหม่ได้

พันธุ์กบเจ้าคุณ: ทุเรียนที่เกิดจากการเพาะพันธุ์ทุเรียนกบ ซึ่งมีพระยาตำเกียรณภพเป็นผู้เพาะพันธุ์ใหม่ได้

๗. ตั้งชื่อทุเรียนพันธุ์เดิมผสมกับลักษณะทั่วไปของทุเรียนที่เกิดขึ้นใหม่

การตั้งชื่อทุเรียนลักษณะนี้จะตั้งชื่อตามพันธุ์ทุเรียนที่นำมาเพาะ และตามด้วยลักษณะที่เห็นได้เด่นชัดแตกต่างจากต้นแม่ เช่น

พันธุ์จันทรสินาก: เป็นทุเรียนที่เพาะจากทุเรียนพันธุ์จันทร แต่สีเนื้อมีสีเหมือนสินาก

พันธุ์กะเทยเนื้อเหลือง: เป็นทุเรียนที่เพาะจากทุเรียนพันธุ์กะเทย แต่มีเนื้อสีเหลือง

พันธุ์กะเทยเนื้อขาว: เป็นทุเรียนที่เพาะจากทุเรียนพันธุ์กะเทย แต่มีเนื้อสีขาว

นอกจากนี้ยังมี กบใบไม้ กบกิ่งแข็ง ก้านยาวลูกใหญ่ เป็นต้น

๘. ตั้งชื่อตามต้นไม้มที่ปลูกอยู่ใกล้เคียง

พันธุ์ชายมะไฟ: เป็นทุเรียนที่ปลูกอยู่ใกล้ต้นมะไฟ

พันธุ์ชายมังกุด: เป็นทุเรียนที่ปลูกอยู่ใกล้ต้นมังกุด

๙. ตั้งชื่อตามสถานที่ปลูก

เช่น พันธุ์กบหลังวิหาร พันธุ์กระปุกดลิ่งชัน พันธุ์กบวัดเพลง

๑๐. การตั้งชื่อแบบเบ็ดเตล็ด

ไม่ได้อาศัยหลักเกณฑ์อะไรเลย เช่น ตั้งชื่อว่า สายหยุด กลีบสุนทร จอมโยธา สาวชม เป็นต้น (ทศพล, ๒๕๔๔)

๖. ความร่วมมือของชาวจังหวัดนนทบุรี ในการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์

การที่ทุเรียนนนท์มีราคาสูงกว่าทุเรียนทั่วไปตามท้องตลาด คุณภาพดี เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและมีการแนะนำกันปากต่อปาก จึงมีพ่อค้าที่ไม่ใช่ลัทธิต่อลูกค้า นำทุเรียนนอก (ทุเรียนที่ไม่ใช่ผลผลิตจากสวนในจังหวัดนนทบุรี) ที่คุณภาพด้อยกว่าทุเรียนสวนนนท์ มาขายปะปนกัน แล้วขายในราคาสูง เมื่อผู้บริโภคซื้อทุเรียนไม่ได้คุณภาพของสวนนนท์ไป ทำให้เสียชื่อเสียงในช่วงประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๒๖-๒๕๓๐ สมัย ดร.สุกิจ จุลลະนันท์ เป็นผู้ว่าจังหวัดนนทบุรี ชาวสวนนนท์จึงเริ่มรวมตัวก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทุเรียนนนท์เกิดขึ้น เพื่อให้ทุเรียนปะปนมาขายหายไปจากจังหวัดนนทบุรี ชาวสวนจึงมีการประทับตราสวนบนก้านทุเรียน เพื่อให้ลูกค้าสามารถติดตามไปที่เจ้าของสวนได้

ซึ่งเจ้าของสวนจะมีการรับประกันคุณภาพของสินค้า และสนับสนุนส่งเสริมให้มีการขายผลผลิตที่หน้าสวน และงานเทศกาลทุเรียนนนท์ที่วัดใหญ่สว่างอารมณ์และเขื่อนลรัตนานิเบศร์เท่านั้น โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง นอกจากการรวมกลุ่มเพื่อขายแล้ว การรวมกลุ่มทำให้เกิดการแบ่งปันความรู้ระหว่างชาวสวนทุเรียนด้วยกัน เกิดเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากความร่วมมือของชาวสวนที่เกิดขึ้นเพื่อควบคุมให้ผลผลิตมีคุณภาพและขายได้ราคาดีแล้ว ยังมีความร่วมมือระหว่างชาวสวน และหน่วยงานต่างๆ ในการอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนของจังหวัดนนทบุรี โดยแต่ละสวนมีการปลูกพันธุ์ดั้งเดิมเอาไว้บ้าง ถึงแม้ผลผลิตที่ได้อาจจะไม่ให้ผลตอบแทนสูงเหมือนพันธุ์การค้า แต่ก็ยังเป็นสมบัติของสวนที่จะคงอยู่ถึงคนรุ่นหลัง ให้ได้รู้จักทุเรียนพันธุ์ดั้งเดิม โดยกิ่งพันธุ์ทุเรียนดังกล่าว ก็จะได้รับแจกจากทางหน่วยงานราชการ หรือบางกิ่งจะได้รับพระราชทานมาปลูกไว้ในสวนของตน ถึงแม้จะไม่ได้ปลูกพันธุ์ดั้งเดิมในปริมาณมากเหมือนสวนดั้งเดิมที่ปลูกมาแต่รุ่นพ่อแม่ แต่ก็ยังสามารถหาทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองได้ นับว่าเป็นการรวบรวมและอนุรักษ์ทุเรียนนนท์อีกทาง รวมถึงแปลงรวบรวมพันธุ์ทุเรียนที่กำลังจะเกิดขึ้น ที่สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ จังหวัดนนทบุรี ในโครงการศูนย์เรียนรู้อนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์ที่ได้รับความร่วมมือจากชาวสวนที่เข้าไปประชุมหารือกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง วางแผน ปลูก ดูแลรักษา และเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันในการอนุรักษ์เพื่อให้ทุเรียนนนท์ของขึ้นชื่อของจังหวัดนนทบุรีเป็นที่รู้จักในวงกว้างต่อไป

ข้อมูล : รายงานการศึกษาประวัติสวนทุเรียนนนท์ เทศบาลนครปากเกร็ด มกราคม ๒๕๕๔

โครงการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี

แผนผังโครงการอนุรักษ์สวนทุเรียนนนท์

การประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินโครงการ

ระยะการปรับปรุงพื้นที่ ถมดิน และขุดร่องสวน

ระยะการปลูกไม้แซมร่องสวน และการปลูกต้นทุเรียน

จากล้อย

ร่องที่ ๔

ระยะการดูแลรักษาต้นทุเรียนปลูกใหม่

การก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์และลานทรงปลูก

ติดต่อ :

ขอข้อมูลเพิ่มเติมและขอศึกษาดูงาน

เทศบาลนครปากเกร็ด กองวิชาการและแผนงาน

งานบริการและเผยแพร่วิชาการ โทร. ๐ ๒๕๖๐ ๕๗๐๕ - ๑๕ ต่อ ๖๐๕

www.pakkretcity.go.th